

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 20 051.066
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника,
доктору економічних наук,
професору Дмитришин Лесі Ігорівні
(76018, м. Івано-Франківськ,
вул. Шевченка, 57)

РЕЦЕНЗІЯ

доктора економічних наук, професора,
завідувача кафедри фінансів

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Левандівського Омеляна Тарасовича

на дисертаційну роботу **Надвірнянського Юліана Руслановича**

«Оцінювання і активізація торговельно-економічних відносин України і ЄС»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань

Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка

Актуальність теми. Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується процесами, які за своїм змістом та наслідками, докорінно змінюють економічне середовище: відбувається посилення лібералізації торговельних відносин; формуються альтернативні концепції їх розвитку; створюються нові субрегіональні об'єднання, тощо. Інтегруючись у глобальний простір, країни під впливом світових соціально-економічних викликів та загроз обирають пріоритетні гео економічні вектори розвитку з позицій реалізації своїх зовнішньоекономічних інтересів, передусім через торговельно-економічну складову. Україна на сучасному етапі перебуває в пошуку оптимальних варіантів глобальної економічної інтеграції, що

зумовлює необхідність модернізації її зовнішньоекономічної стратегії у відносинах з найважливішими партнерами. В останні роки, зважаючи на євроатлантичний вектор співробітництва України, виникає необхідність концептуалізувати перспективи двосторонніх торговельно-економічних відносин між Україною і ЄС.

На вирішення важливих стратегічних аспектів розвитку торговельно-економічного співробітництва України і ЄС, усунення існуючої асиметрії у співпраці, спрямована дисертація Надвірнянського Ю.Р., що й визначає її актуальність, мету і завдання, об'єкт та предмет дослідження. Отримані результати дисертаційної роботи роблять суттєвий внесок у теоретичну основу та методику дослідження торговельно-економічних відносин України і ЄС в період глобалізаційних процесів у світовому господарстві та міжнародних економічних відносинах.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконана згідно з планом наукових досліджень Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, зокрема, науково-дослідною темою «Моделювання процесів управління в соціально-економічних системах» (номер державної реєстрації 0113U005083, 2013–2027 рр.), де автором розроблено методичний підхід щодо оцінки впливу торговельно-економічних відносин на національну економіку через призму соціально-економічного розвитку та економічної безпеки.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації та їх достовірність.

Наукові положення, які знайшли своє відображення у дисертації, достатньо повно досліджені та обґрунтовані, що підтверджено структурною побудовою та змістом дисертаційної роботи. Аргументованість, достовірність та обґрунтованість висновків і рекомендацій визначається сукупністю

викладених наукових результатів, що базуються на глибокому аналізі фахової літератури, у тому числі праць зарубіжних науковців, фактологічного матеріалу, статистичних даних.

У процесі виконання дисертаційної роботи автором опрацьовано значну кількість наукової літератури за темою дисертації, статистичних звітів, законодавчих та нормативних актів. Інформаційною та статистичною базами дисертаційної роботи є монографічні дослідження вітчизняних та зарубіжних економістів; офіційні статистичні та аналітичні матеріали міжнародних організацій (МВФ, ОЕСР, СОТ); постанови законодавчих та виконавчих органів ЄС та України; матеріали Державної служби статистики України. Це дозволило автору отримати суттєві результати у теоретичних та практичних підходах до вирішення проблем торговельно-економічних відносин України і ЄС та зробити самостійні висновки і сформулювати рекомендації.

Наукова новизна одержаних результатів

У дисертаційній роботі удосконалено:

- вербальну модель системного трактування змісту найважливіших теорій міжнародного обміну, пізнання яких допомагає зрозуміти явища, що відбуваються у світовій економіці, а знання допомагають приймати рішення щодо формулювання орієнтирів економічної взаємодії;
- процедуру оцінювання розмірів і динаміки товарообігу України і ЄС, а також змін в географічній та товарній структурі, що дозволило виділити певні періоди трансформації української економіки щодо імпорту, експорту та торгового балансу;
- методичний підхід оцінки впливу зовнішньої торгівлі на національну економіку, який виконує перетворювальну функцію (зміна структури валового внутрішнього продукту), ефективну (підвищення ефективності управління) та ресурсогенеруючу (вплив на розмір і динаміку валового внутрішнього

продукту), що дає змогу оцінити інструменти торговельної політики, а також міжнародну конкурентоспроможність;

– аналітичне забезпечення діагностики використання інвестиційних ресурсів, що побудовано на основі матриці аналітичних показників, з врахуванням розвитку вітчизняного ринку, розміщення основних транспортних магістралей між Європою та Азією, розвитком інфраструктури, залученням дешевої кваліфікованої робочої сили;

– модель дослідження просторової структури торговельно-економічних відносин з використанням гравітаційної моделі, яка на відміну від існуючих дає змогу спрогнозувати нову структуру ринку.

Повнота викладу одержаних результатів.

За структурою, обсягом та оформленням дисертація відповідає вимогам, встановленим МОН України. Повний обсяг дисертації складає 163 сторінки, список використаних джерел налічує 115 найменувань. Робота містить 9 таблиць, 12 рисунків і 2 додатки. Результати, які наведені у дисертаційній роботі, є новими і оригінальними та не містять наукових запозичень з наукових робіт інших авторів.

Анотація є коротким описом дисертаційної роботи, що дає читачам загальне уявлення про зміст і результати дослідження. У ній міститься інформація про мету, методологію, результати та висновки дослідження.

Всі частини дисертаційної роботи Надвірнянського Ю.Р. логічно пов'язані між собою і відповідають темі дослідження. План дисертації є послідовним, а виклад матеріалу організований системно. Висновки, які були зроблені, мають належне наукове та практичне обґрунтування.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації опубліковані автором у 7 наукових публікаціях, зокрема: 4 статті у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у виданнях іноземних держав та 2 публікації за матеріалами конференцій на більшість із яких дисертант доповідав особисто. Обсяг друкованих праць і їх кількість відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка. Наведені публікації відображають основний зміст дисертації і отримані автором наукові результати.

У вступі сформульовано актуальність теми дослідження, наукове завдання, зв'язок дослідження з науковими планами та темами, мету, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження, визначено наукову новизну та практичну значущість роботи, особистий внесок здобувача, представлено результати дослідження. У першому розділі «Теоретичні основи забезпечення економічного співробітництва України та Європейського Союзу» досліджено наукові засади формування та еволюцію торговельно-економічних відносин України та ЄС. Визначено вектори зовнішньоекономічної стратегії з позицій глобальних умов розвитку, обґрунтовано методичні засади дослідження торговельно-економічних відносин України та ЄС у контексті їх зовнішніх геоекономічних перспектив. Другий розділ «Аналіз динаміки та ефективності торговельно-економічних зв'язків» містить характеристику соціально-економічних передумов розвитку торговельно-економічних відносин України та ЄС, компаративний аналіз економік України та ЄС в контексті їх участі у міжнародному поділі праці, оцінку чинників розвитку торговельно-економічних відносин у сучасному глобальному просторі. У третьому розділі дисертації «Застосування моделі гравітації для дослідження міжнародної торгівлі», автор визначає потенціал розвитку торговельно-економічних відносин України та ЄС у контексті їх зовнішньої геоекономічної стратегії та

пропонує механізм оптимізації торговельно-економічних відносин в умовах асиметричності торговельних систем.

Відповідність тексту дисертації вимогам академічної доброчесності.

Аналіз тексту дисертацій, а також публікацій автора за темою дисертації свідчить про відсутність ознак порушення вимог академічної доброчесності. В дисертаційній роботі і публікаціях наявні посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень та інших відомостей, дотримано вимоги норм законодавства про авторське право, а також надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності, використані методики досліджень і джерел інформації. В дисертаційній роботі Надвірнянського Юліана Руслановича не виявлено ознак академічного плагіату.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Високо оцінюючи теоретичні та практичні результати дослідження Надвірнянського Юліан Руслановича, водночас, не можна залишити поза увагою низку дискусійних положень та зауважень.

– розглядаючи наукове підґрунтя та генезу формування двосторонніх торговельно-економічних відносин між Україною та ЄС, автор недостатньо уваги приділив використанню стандартної моделі міжнародної торгівлі, а саме на ній базується запропоноване визначення поняття «двосторонні торговельно-економічні відносини».

– розкриваючи методичні підходи щодо дослідження двосторонніх торговельно-економічних відносин, автор недостатньо уваги приділив таким складовим співробітництва як міграційні потоки, науково-технічне співробітництво, інвестування, тощо.

– при аналізі чинників розвитку торговельно-економічних відносин Україна-ЄС автор поза увагою залишив такі важливі показники ефективності двосторонніх торговельних відносин як індекс внутрішньогалузевої торгівлі

або індекс Грубеля-Ллойда та індекс компаративних переваг, проте базові розрахунки фактично були зроблені автором.

– акцентовано увагу на потенціалі розвитку торговельно-економічних відносин між Україною та ЄС у контексті їх зовнішньої гео економічної стратегії. Але в загалом не зроблена спроба його кількісної оцінки.

– з огляду на вагому роль інвестиційної активності в економіці ЄС доцільно було б деталізувати питання залучення Європейських інвестицій в економіку України, що є необхідною умовою реалізації механізму оптимізації торговельно-економічних відносин.

– запропонований автором механізм оптимізації торговельно-економічних відносин між Україною та ЄС є цікавим, актуальним та логічним завершенням проведеного дослідження, однак більша обґрунтованість запропонованих в ньому заходів, дозволила б підвищити цінність дисертаційного дослідження.

Зазначені дискусійні положення і зауваження мають рекомендаційний характер, не впливають на загальну високу позитивну оцінку роботи і свідчать про значні невикористані можливості, закладені у роботі, для подальших наукових досліджень дисертанта.

Загальний висновок

Ознайомлення зі змістом дисертації дає підстави зробити висновок, що дисертаційна робота Надвірнянського Юліана Руслановича, подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії, є актуальним науковим дослідженням, має завершений характер. Об'єкт та предмет дисертації відповідають темі роботи. Висновки та пропозиції, які впливають з теоретичних і практичних результатів цього дослідження, дозволяють вважати, що вони сприяють досягненню поставленої мети роботи і вирішенню наукових завдань, сформульованих у дисертації.

Дисертаційна робота Надвірнянського Юліана Руслановича на тему: «Оцінювання і активізація торговельно-економічних відносин України і ЄС» відповідає спеціальності 051 – Економіка, вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. (зі змінами від 21.03.2022 р. № 341), вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 р. № 40 (зі змінами), а її автор – Надвірнянський Юліан Русланович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 – Економіка.

Рецензент:

доктор економічних наук, професор,

завідувач кафедри фінансів

Прикарпатського національного

Університету імені Василя Стефаника

 Омелян ЛЕВАНДІВСЬКИЙ

